

7.5 Přátelé

Ve vzpomínkách jsem se dostal doprostřed 80. let 20. století. Vráťím se teď ještě do předchozího desetiletí. Svatbu jsme měli r. 1971, ale první rok jsem dojížděl do Lovosic, takže jsme s Evi bývali spolu málo. A maminka těžká nemoc orientovala mou mysl více k ní než k Evince. Na samém začátku prázdnin po ukončení mého lovosického působení maminka zemřela. Bylo to pro ni vysvobození. A Evinka konečně byla pro mne tou jedinou. A také nesmírně moc znamenala pro tatínka.

A tak vlastně až rok po svatbě se utvářel náš společný život. Když Evi ještě studovala a já pracoval v SNTL, někdy jsme se v poledne scházeli a trávili polední pauzu v Akademické menze ve Spálené ulici, rok jsme spolu chodili (s nevelkým efektem) do jazykové školy na angličtinu, asi rok jsme společně navštěvovali kurs angličtiny v SNTL. Na podzim r. 1975 jsme se dověděli, že čekáme děťátko; Jardova a Věřčina svatba v listopadu byla příležitostí se s touto radostnou skutečností svěřit v rodinném kruhu. A od dubna 1976 jsme již byli trojčlenná rodina. A jako rodina (s nadějí, že nás bude ještě více) jsme si vytvářeli různé vztahy.

V našem domovském **strašnickém sboru ČCE**¹ jsme se necítili dobře. Kázání br. faráře Lejdara (ve Strašnicích od září 1968) byla sice teologicky neproblematická, se vším jsme souhlasili, ale – snad i zčásti proto – nebyla zajímavá, nebylo obtížné dopředu "uhodnout", co řekne. Nedělní škola pro děti ve Strašnicích byla až po bohoslužbách. Za bezdětna jsme navštěvovali různé sbory, ale uvědomovali jsme si, že když se staneme rodiči, budeme muset někde zakotvit, a měl by to být sbor, kam bychom chodili rádi a kde by bylo dobré prostředí i pro děti. Nakonec jsme se rozhodovali mezi **pankráckým sborem BJB**² a **jarovským sborem ČCE**.

Jak jsem už na jiných místech vzpomínal, prožil jsem hodně hezkých chvil ve vinohradském sboru BJB. Pankrácký sbor býval celkem malý a nevýrazný, avšak když Petr Macek studoval teologii, snažil se jej oživit, a úspěšně. Větší část ekumenicky otevřenější části mládeže, snad i spolu s některými staršími členy sboru, přešla na Pankrác. Když Petr dostudoval, stal se Na Topolce kazatelem. Jeho kázání jsme velice rádi a se zájmem poslouchali; hledával zajímavé souvislosti mezi zdánlivě vůbec nesouvisejícími biblickými texty. Velice netradiční byl jeho pohled na vztah členství ve sboru a členství v církvi; členství ve sboru podle něho neznamenovalo nutně být členem církve, k níž sbor patří. Křest (u baptistů plnohodnotný křest je ponořením na vyznání víry) nepovažoval za nutnou podmínku členství ve sboru (či v církvi). A tak vlastně pro naše případné členství ve sboru Na Topolce nebyly nějaké formální zábrany. Určitou roli sehrála ovšem možnost, že by s případnou změnou kazatele se mohly podmínky změnit. Myslím však, že Petrovi nástupci až dodnes drží otevřenou ekumenickou linii, nicméně sbor Na Topolce už není součástí BJB.

Na Jarově působil od r. 1968 br. far. **Jan Lukáš** (Lukášovi se stěhovali mezi tanky 21. srpna). Starý sborový činžovní dům v ulici Na Chmelnici s modlitebnou ve dvoře byl určen k demolici a

¹ Českobratrská církev evangelická

² Bratrská jednota baptistů; pankrácký sbor je katastrálně v Podolí a dnes je označován podle ulice, v níž se nachází, "Na Topolce", resp. stručně "Topolka".

sbor s využitím finanční náhrady za demolovaný objekt získal a adaptoval vilu (dříve mateřská školka, před tím hospoda) U Kněžské louky. Jan Lukáš vnesl do skomírajícího sboru novou krev a úžasně se mu podařilo z něj vytvořit aktivní živý sbor. My jsme tam začali chodit až po přestěhování do nového objektu. Kázání Jana Lukáše s lutherským důrazem na "pouhou milost" nás velice oslovovala. Líbilo se nám tam a nedělní škola pro děti probíhala současně s bohoslužbami.

Nakonec, i s přihlédnutím k vzdálenosti od domova, jsme zakotvili na **Jarově**. Jitka a Petra byly pokřtěny³ ještě ve Strašnicích br. far. Lejdarem, Radka už na Jarově; Honza Lukáš její křest využil jako příležitost pozvat jako hosta na kazatelnu Jardu, a ten Radku pokřtil. Myslím, že nás nějakou dobu považoval za "cizí", ale teď už jsme neformálně na Jarov patřili, byť formálně jsme zůstávali členy ve Strašnicích. Na návrh Honzy Lukáše jsem byl kooptován do staršovstva⁴, a když kurátor Luba Šimek po zvolení do seniorátního výboru na funkci jarovského kurátora rezignoval, byl jsem zvolen kurátorem já. To ovšem už byl impuls k formálnímu převedení členství ze Strašnic na Jarov. Při volbách na výroční sborové schůzi v roce 1984 jsem už byl do staršovstva řádně zvolen a na ustavující schůzi mě nové staršovstvo opět zvolilo kurátorem.

Jádro jarovského sboru tvořili tzv. třicátníci, říkalo se, že *třicátníci* proto, že většina se narodila kolem r. 1930. Scházivali se v pondělí večer; nejstarším ve skupině byl výtvarník Tonda Hachle (*1920), nejmladší Hela Černá (*1953). Zhruba ve stejné době jako my začali na Jarov chodit Evinčini rodiče a zvláště z maminky byla nadšená "třicátnice"; my jsme se tam tak dobře začlenit nemohli, neboť jednak (a i Honza Lukáš to říkal) se nezdálo dobré, aby ve skupině byly z jedné rodiny dvě generace, jednak někdo musel být s dětmi doma. Tatínkův zájem třicátnické večery navštěvovat opadával, a tak – když byl v pondělí nějaký pro nás mimořádně atraktivní program – nám v případě potřeby na děti dohlédl, a my jsme se večera zúčastnili. Šlo např. o besedy se socioložkou Dr. Jiřinou Šiklovou (*1935), s indologem Dr. Dušanem Zbavitelem (1925-2012) aj.

Jarovští třicátníci se ve sboru výraznou měrou podíleli i na jiných činnostech – dělali to, co ve sborech patří do "náplně práce" křesťanské služby, účastnili se brigád na úklid sboru, ale také jezdili na společné dovolené na Rujánu, využívali faru v Křížlici (či, jak se říkalo, v Křížlicích) v západních Krkonoších k lyžařským i letním pobytům, příležitostně podnikali výlety. Nás kolektivní trávení dovolených nelákalo, a kromě toho jarovské akce se konávaly auty, a naším dopravním

³ My jsme se s Evinkou sice o trochu více klonili k odložení křtu na dobu vlastního vědomého rozhodnutí, nicméně převážilo vědomí, že takový odklad křtu by jejich prarodiče hodnotili velice negativně, a tak, nejsouce v této otázce příliš vyhraněnými jsme se rozhodli pro tradiční formu křtu.

⁴ Samozřejmě to nebylo v souladu s církevním zřízením, od nějž ovšem si Honza Lukáš udržoval zdravý odstup. Kooptovat do staršovstva totiž lze jen ty členy církve, kteří byli zvoleni v jiném sboru a do daného sboru se přestěhovali nebo z nějakého jiného vážného důvodu přešli. A ve staršovstvu sboru mají být jen jeho členové, nicméně v jarovském staršovstvu byla i architektka Maruška Jiříčková, která se velice výrazně podílela na úpravě interiéru nového sborového prostoru a která v té době byla členkou žižkovského sboru Církve bratrské.

prostředkem byl vlak. A tak na Jarově jsme byli velice rádi, těšili jsme se na nedělní bohoslužby, nicméně do onoho jádra sboru jsme nezapadli. Děvčata od nejtělejšího věku ráda chodila do nedělní školy, kterou velice dobře vedla Věra Lukášová. Jakýmsi vrcholem sborového scházení bývala adventní sborová beseda, která bývala už druhou nebo třetí adventní neděli; kázával při ní nějaký host, po kázání zpravidla následovala beseda s paralelním programem pro děti. Od rána byla modlitebna upravena tak, aby sloužila i společnému obědu a po obědě byla dětská slavnost zakončená rozdáváním dárků dětem. A pak přišlo společné zpívání a pokračování konzumace cukroví. Dárky pro děti se rodily při schůzkách třicátníků, zpravidla však hlavní úlohu při jejich přípravě měla Maruška Jiříčková. Adventní sborové dny bývaly radostné, pro mne však někdy příliš společensky náročné, a tak jsem nejednou spokojeně přijal určitou svou zdravotní indispozici a zůstal doma. Vzpomínám na adventní den 1987, kdy byl jako host pozván emeritní synodní senior ThDr. Václav Kejř. Honza Lukáš ho podle dohody přivezl, jenže na bohoslužbách nebyl, bylo mu zle. Byl to první viditelný projev jeho rakoviny plic. Od té doby se jeho zdravotní stav s určitými výkyvy horšil, až v sobotu 18. června 1988 v pozdních večerních hodinách v 60. roce života zemřel.

V případě nepřítomnosti mohl Honza Lukáš o kázání požádat ve sboru prof. Miloše Biče, případně presbytera Lubu Šimka. V době, kdy administroval sbor ve **Škvorci**, kam prof. Biče posílat nechtěl, se s žádostí o kázání tam obrátil na mne. Velice mě to potěšilo, znamenalo to kázat od 8 hodin v kazatelské stanici v Úvalech a pak od 10 hodin ve Škvorci. Do Úval se dalo dobře dojet vlakem a ze Škvorce se po skončení bohoslužeb dalo dojet autobusem do Kolodějí, a odtud městským autobusem do Strašnic. Formálně jsem byl "předčítatelem kázání", ovšem předčítal jsem vlastní kázání. Nezůstalo u ojedinělé kazatelské služby, a dostal jsem od Honzy příležitost kázat i na Jarově.

Jak už jsem se zmínil, v červnu 1988 Honza Lukáš zemřel. Bylo to v noci ze soboty na neděli, kdy měla být confirmace. Confirmace v plánovaném termínu byla, nesmírně obětavě ji operativně vykonal pan profesor Bič. Sbor stál před hledáním nového kazatele, a bylo třeba zajišťovat chod sboru i do obsazení kazatelského místa. Na mně jako na kurátorovi najednou ležela řada úkolů, avšak s pomocí administrátora Michala Otřísala se vše docela podařilo zajistit. Na návrh prof. Biče se staršovstvo obrátilo na Věru Lukášovou, vdovu po Honzovi, zda by byla ochotna působit ve sboru jako jáhenka (tehdy snad ještě dožíval termín "diakonka"). Věra to přijala, ale o tom více v kap. 7.7

Zmínil jsem se o confirmaci 1988. Jitku a pak i Petru confirmovala na Jarově už jako jáhenka Věra Lukášová, Jitka snad patřila mezi její první confirmandy. Obě naše starší děvčata byla confirmována spolu s několika dalšími spolukonfirmandy. Radka však k sobě neměla ve sboru vrstevníky, a tak se sama rozhodla chodit do kostela a nedělní školy, a pak i na confirmační cvičení do vinohradského sboru. S dětmi odtud dokonce jednou byla na prázdninovém

pobytu nedaleko Nepomuku. Na Vinohradech ji konfirmoval tamní farář Mirek (Jaromír) Dus, pozdější jarovský administrátor.

Velice si vážím toho, že mi Honza Lukáš dal příležitost ke kazatelské službě. Když mě Honza Lukáš poslal do Škvorce, byla tamní farářka Irena Škeříková na mateřské dovolené. Když se vrátila do služby, dostala administrovat Uhříněves, kde ji po čase zvolili za farářku. Věděla o mně, a dávala mi příležitost sloužit jak ve Škvorci s kazatelskou stanicí v Úvalech, tak v Uhříněvsi se stanicí v Říčanech, kde tehdy naše bohoslužby bývaly v modlitebně CČSH⁵; s tamní husitskou farářkou Michaelou Procházkovou, praⁿvnučkou Boženy Němcové jsem se ovšem nikdy nesetkal. A tak ve Škvorci, v Úvalech, na Jarově, v Uhříněvsi a v Říčanech začínala má služba laického kazatele⁶, která pro mne opravdu znamenala mnoho. Do roku 1993 jsem ji ovšem vykonával neoficiálně, bez patřičného pověření – oficiálně jsem byl předčítatelem kázání. Osobnost Honzy Lukáše byla svědectvím o tom, že počínání křesťana má vycházet z Písma a že role církevních řádů je až druhořadá, jsou nutné, až když něco neklape⁷.

I když jsme zakotvili na Jarově, řadu přátel jsme měli z baptistických kruhů, a to nejen z nám blízkého sboru Na Topolce. Už od začátku naší známosti jsme navázali kontakt s **Janou a Honzou Kubaňovými**. Vzpomínám si, že jsme v červnu 1969 se stavili u nich na chatě v Úvalech; tehdy měli venku na dece půlroční dceru Johanku.

S Janou (*1946) a její sestrou Martou (*1948) (roz. Najmanovými) jsem se znal a dost se s nimi bavival už někdy roku 1960. Chodily k baptistům na Vinohrady, ač byly tehdy členkami vinohradského sboru naší církve. Jejich tatínek, který v té době už nežil, pocházel ze Zelowa. Najmanovi se účastnili života probuzeneckého spolku Tábor, který komunisté zakázali a jeho členové nacházeli útočiště v různých církvích, možná nejvíce v Jednotě československé. V ní zakotvili i Kubaňovi z Úval, rodiče Kubaňovi měli tři děti: Hanu, Jana (Honzu; * 1941) a Jarmilu (*1946). Honza jezdil s parní lokomotivou, zprvu jako pomocník strovedoucího, pak jako strojevedoucí. Jana Najmanová a Honza Kubaň v sobě našli zalíbení. I když jejich maminky byly blízké přítelkyně, pokud si vzpomínám, tak se na nový vztah dívaly dost rezervovaně. Poslední den v roce 1964 se Jana s Honzou vzali, po nutném aktu na radnici a společném obědě s nejbližší rodinou bylo silvestrovské bohoslužebné shromáždění ve vinohradském baptistickém sboru jejich svatebním shromážděním a asi po dvou dnech navečer v úvalské modlitebně Jednoty československé se při té příležitosti konalo radostné ekumenické setkání jejich přátel - vrstevníků z různých sborů.

A ještě jedno setkání související s Kubaňovic svatbou bych rád zmínil. V politice docházelo už v první polovině 60. let k citelnému uvolňování, a já jsem patřil k optimistům, kteří věřili, že převrat je na dosah. S Honzou Kubaněm jsem se vsadil o láhev sovětského šampaňského, že do konce r.

⁵ Církev československá husitská

⁶ Ojedinělé kazatelské zkušenosti jsem už měl; jednou – jako posluchač MFF - jsem byl s Kubaňovými sloužit na bohoslužebném shromáždění v BJB v Blatnu u Jesenice, přičemž kázání jsem zajišťoval já, a ke konci studia na MFF jsem asi dvakrát kázal v tehdejší Jednotě československé (dnes CB) v Horních Počernicích.

⁷ V obecnější rovině tuto skutečnost připomínával Ivan Dejmal (zapálený environmentalista, křesťan, ministr životního prostředí v Pithartově vládě); říkal, že ve společnosti, skupině, organizaci, která má své poslání, svůj cíl, o něco usiluje, je používání stanov či řádů příznakem, že cosi není v pořádku.

1964 vláda komunistů skončí. Prohrál jsem, ale vyvstal problém, který by se byl dal čekat spíš v případě mého vítězství. Sovětské šampaňské zmizelo z trhu. Překvapení tohoto druhu však k socialistické ekonomice patřila. Sovětské šampaňské se nahradilo německým (jsem si téměř jist, že šlo o západoněmecké), jedna láhev se nahradila dvěma, a někdy na začátku ledna jsme byli s Jardou a s Janinou bývalou spolužačkou Zdeňkou Voženílkovou⁸ pozváni ke Kubaňům a tam jsme Honzovu výhru společně vypili. A protože se nám sedělo dobře, dospěli jsme k závěru, že by ještě trocha vína neuškodila, což se hodilo Jardovi, který využil situace a spolu se Zdeňkou pro víno do nějaké restaurace zašel. Jardovi se Zdeňka líbila, ale zůstalo jen při tom. Konec konců, byla o dva roky starší.

S Janou jsem se dost znal už před jejich svatbou a Honzova profese znamenala, že jsme k sobě měli velice blízko. A tak je docela přirozené, že Kubaňovi patřili od začátku k našim společným přátelům.

Kubaňům se postupně narodily 4 dcery, všechny na přelomu roků: Hana (Johanka) v lednu 1969, Štěpánka v prosinci 1971, Veronika v prosinci 1974 a Šárka v prosinci 1978. Bydlili v dvoupokojovém bytě ve Slezské ulici na Vinohradech ve 3. poschodí; nedostatek prostoru řešili postupným vertikálním přepažením obou pokojů i části předsíně, a především rozlehlou chalupou v Dubičné u Úštěku, kterou koupili velice levně. Chalupa byla památkově chráněná, což sice Kubaňům trochu svazovalo při adaptaci ruče, na druhé straně však na některé akce dostali od památkářů příspěvek. Práce na chalupě bylo spousta, Honza byl neobyčejně šikovný a aby se mu lépe dopravoval různý materiál, pořídil starý traktor, stál asi dvojnásob ceny chalupy.

Chalupa úžasně sloužila. Kubaňovi tam vybudovali dvě půdní noclehárny, velice skromné, nicméně pro pobyty dětí z českých i německých sborů dostačující, uskutečňovala se tam různá neoficiální setkání lidí a jezdíval tam široký okruh jejich přátel.

Aspoň dvakrát (1981, 1984) jsme několik prázdninových dnů strávili s našimi dcerami v Dubičné. Při té příležitosti jsme poznali řadu míst v okolí, nezapomenutelný byl výlet na zříceninu Helfenburku a poutní místo Kalvárii (Kostelíčky; Kapellenberg) u Ostrého (součást Úštěku), nacházející se na poměrně strmém kopci sopečného původu. Honza celou naši dvourodinovou skupinu vedl "podle azimutu" bez nějakého respektu k existujícím cestám. Oba cíle jsme navštívili, ale různé husté trnité porosty se na nás viditelně podepsaly. Rozhodně při důsledném užívání cest by výlet tak hluboko v paměti neutkvěl. Podnikali jsme i jiné výlety do okolí. Jednou jsme vyrazili ještě s Honzovou sestrou Járrou a jejími dvěma kluky na zámek do Libochovic; během procházky parkem jsme si všimli, že Petra má zřejmě zarděnky, což nás přimělo ke zkrácení hezkého pobytu.

Velké kouzlo měl čas trávený s Kubaňovými v jejich usedlosti. Úžasná byla houpačka zavěšená na větvi vysoko na stromě; díky délce závěsu se výška houpajícího se nad terénem i při velké amplitudě téměř neměnila. – Před společným jídlem byla děvčata vyslána nasbírat spadaná jablka, Honza je podomácku vyrobeným velikým elektrickým kruhadlem nakrouhal, pak pomocí

⁸ Zdeňčin tatínek byl z politických důvodů jako kapitalista ve vězení. Rodině patřival mlýn v Předměřicích nad Labem, po r. 1989 jim byl v restituci vrácen. – Zdeňka si nakonec vzala muže mladšího, Láďu (či Vlášdu) Hirschla ze sboru ČCE na Vinohradech, s nímž se Jarda znal z prázdninového pobytu v Bílém Potoce pod Smrkem. Zdeňka sama byla katolička, zpívala v Kühnově dětském sboru. Její blízkou přítelkyní byla Marta Vyšínová, dcera docenta z MFF.

lisu vhodných rozměrů vylisoval mošt – a výborné pití k obědu či večeři bylo připraveno. Nezapomenutelný byl způsob odstraňování spadných drobků: Kubaňovi půjčili pejska a ten je s chutí vylízal.

Kubaňovi měli široký okruh přátel a dost se u nich soustřeďoval život různých skupin křesťanů. Patřili mezi naše blízké přátele, i když jsme se později s nimi vídali jen asi jednou či dvakrát ročně, možná někdy ani to ne. Honza kolem své šedesátky onemocněl s nádorem na mozku, který nebyl léčen operativně. Musel být velice opatrný, nechodíval ven sám. Bydlení ve 3. patře vinohradského činžáku bez výtahu se stalo neúnosným, a tak si rodiče vzala k sobě Veronika do Světic, a později Johanka do Lysé nad Labem. Tam 30. listopadu 2019 zemřel.

Zůstanu ještě u přátel z vinohradského baptistického sboru a zmíním se o **Elence a Petrovi Staňkových**. Elenka, roz. Hejtmánková (*1942), patřila ke kmenovým členkám vinohradské baptistické mládeže. Byla to neobyčejně sympatická dívka, svou hlubokou víru promítala do životní praxe, byla moudrá, laskavá. Poměrně dlouho zůstala svobodná, než si vzala o rok mladšího Petra Staňka z vinohradského sboru ČCE, inženýra - slaboproudaře. V dobách, kdy jsem s vinohradským sborem nebyl v kontaktu, jsem ani o Elence nevěděl; potkal jsem se s ní jednou v tramvaji, když už byla vdaná a měla malou Leničku (*1974). Pozvání k nim na návštěvu jsme s Evi rádi přijali a od té doby jsme se Staňkovými byli v přátelském kontaktu. R. 1976 se jim narodil syn Petr. Počet vzájemných návštěv se časem omezil asi na jednu ročně, zpravidla po Vánocích. Staňkovi (podobně jako Kubaňovi) patřili ke sloupům vinohradského baptistického sboru, i když na rozdíl od orientace sboru jako celku byli vždy ekumenicky otevření. Elenka byla po sedmdesátce dost nemocná, své pak přidal i covid. 24. června 2020 zemřela.

Daleko bližší než vinohradský nám vždy byl (a je) pankrácký baptistický sbor. Byl prvním kazatelským místem **Petra Macka** (Petr [* 1944] studoval v ročníku s Jardou, avšak při studiu měl už vojnu za sebou, a tak odhaduji, že Petr působil na Pankráci hned po ukončení fakulty r. 1973). Rádi jsme jezdívali poslechnout si jeho kázání, hledající souvislosti mezi zdánlivě nesouvisejícími biblickými texty. Petr si koncem r. 1973 vzal za manželku Američanku Harriet Gilbertovou (*1950), jejich dcera Ráchel se narodila asi 5 měsíců před Jitkou, a tak i téměř současný vstup do stavu rodičovského nás sblížil, navštěvovali jsme se a rádi jsme sledovali jejich rodičovské zkušenosti, podpořené i americkou literaturou. Jejich druhé dítě, syn Dan přišel na svět zhruba stejně jako naše Petra, takže jsme prožívali obdobné radosti a starosti. Když Evi měla r. 1983 promoci a tehdy předškolní děti do Karolina nesměly, přičemž přirozeně všichni dospělí příbuzní na promoci chtěli být, Mackovi vzali Radku k sobě. Bylo to od nich moc hezké, ale realizovatelné to bylo i proto, že pro ni nebyli cizí.

Petr zavedl setkávání "**staré mládeže**". Šlo především o někdejší baptistickou mládež z vinohradského (a pak i pankráckého) sboru, kde většina zaměnila

tradiční konzervativní baptistickou spiritualitu za otevřenou ekumenickou. Scházivali jsme se v různých rodinách, u Macků v kazatelském bytě asi o něco častěji než jinde. Vzpomínám si, jak u nás v naší pracovně s otevřenými dveřmi do předsíně se nás sešlo dvaadvacet. Na setkání zval Petr různé řečníky, teology, filozofy a další zajímavé lidi, mezi nimiž byli i tajnou policií (StB) sledovaní signatáři Charty 77. Pohoštění účastníků nejen zpříjemnilo atmosféru setkání, nýbrž sloužilo pro případ vpádu nějakých příslušníků StB, aby setkání nevypadalo bytový seminář, nýbrž jako setkání přátel ("mejdán"). Nikdy však k nepříjemnému narušení probíhajícího setkání nedošlo, jednou se však stalo, že nedošel pozvaný řečník, JUDr. Petr Pithart, polistopadový český premiér. Byl cestou od StB zadržen (pokud vím, po 24 či 48 hodinách ho pustili).

Petr Pithart nemohl přijít ani při dalším pozvání, to ho nepřepadli estébáci, nýbrž žlučnickový záchvat. A tak jsme s ním strávili večer asi až v posledním možném termínu – v pátek 3. listopadu 1989. O půl měsíce později, po 17. listopadu, už byl plně vytížen prací v Občanském fóru.

Bydlili jsme tehdy ještě v Tejnické ulici. Jeden ze sousedů se po vojně stal pracovníkem StB, takže jsme setkávání "staré mládeže" přestali hostívat. Na ona obohacující setkání velice rádi vzpomínáme. Mezi pozvanými hosty byli či bývali teologové prof. Jan Heller, Jan Zeno Dus, Milan Balabán (pozdější profesor ETF⁹), Jan Sokol, spisovatel Ivan Klíma, filozofové Radim Palouš, Zdeněk Neubauer, Zdeněk Kratochvíl, pozdější biskup Václav Malý a další. Po úvodním slovu bývala zajímavá a podnětná diskuse, zpravidla zpestřená konzervativně baptistickými názory Libora Mathausera. Výbornými vstupy ony diskuse obohacovali především Petr Macek a Slávek Procházka.

Slávek Procházka (16.12.1944 v Dornbirnu ve Vorarlbersku – 16.12. 1998 v Praze) patřival už v dobách, kdy jsem začínal k baptistům chodit, k mým nejbližším přátelům. Byli jsme téměř stejně staří, avšak on byl drobný a já dost rozměrný. Často jsem k nim na Staré Město do starého domu s frontami do ulic Betlémské, Divadelní a Karoliny Světlé choďoval a rádi jsme se spolu procházivali po Praze. S úsměvem vzpomínám, jak jsme jednou po shromáždění na Vinohradech šli navštívit nemocného Danča Podvala (také *1944)¹⁰ a neznajíce dobře žižkovské ulice a nemajíce při ruce plán Prahy jsme se při různých představách o další cestě na křižovatkách rozhodovali pomocí losování mincí. K Dančovi jsme dorazili docela dobře.

⁹ Evangelická teologická fakulta; za komunistů se jmenovala Komenského evangelická teologická fakulta a nebyla součástí žádné vysoké školy, dokonce nepatřila ani do resortu Ministerstva školství, nýbrž jejím řídicím orgánem bylo Ministerstvo kultury. Její posluchači ovšem status vysokoškoláků měli (sleva na městskou dopravu, používání menzy). Po roce 1989 byly všechny tři v Čechách se nacházející teologické fakulty inkorporovány do Karlovy univerzity jako její samostatné fakulty, katolická byla při té příležitosti přemístěna z Litoměřic do Prahy

¹⁰ Jordan B. Podval, za manželku si vzal starší dceru br. kazatele Šolce Bohunku. Váhal mezi studiem medicíny a teologie, nakonec vystudoval medicínu, odešel do Západního Berlína a později do USA; nostrifikace diplomu v USA byla dost komplikovaná

Slávek vystudoval elektrotechnickou průmyslovku a pracoval jako technik – slaboproudař, později však přijal místo kazatele a při zaměstnání vystudoval teologii. Slávkova manželka Líba je ze západních Čech a brali se poměrně brzo. Vzpomínám si, že když jsem byl na MFF v 5. ročníku a společně jsme připravovali časopis Vítězství, byli Procházkovi už spolu.

Slávek měl těžké astma. A tak z kazatelského místa v Kroměříži odešel do invalidního důchodu. Když (bylo to ještě hluboce v komunistické období) měl být staroměstský dům, kde bydleli, rekonstruován, dostali Slávkovi rodiče a Slávek s Líbou možnost získat samostatné byty na tehdy nových sídlištích na jihu a na severu Prahy. Rodiče šli na Jižní Město a Slávek s Líbou na bohnické sídliště. Takže po Slávkově odchodu do důchodu měli kde bydlet. Procházkovi měli trochu starší děti než my, nejstarší Martinka se narodila asi 1970, pak přišel Radek a nejmladší Iva přišla na svět 1975. V období tohoto Slávkova prvního invalidního důchodu jsme se dost stýkali. Rádi vzpomínáme i na společné výlety s nimi, s Mackovými a s Kaštánkovými¹¹ do vltavského údolí pod bývalou Nobelovou továrnou, kdy byly naše děti spolu, společně jsme opékali vuřty, případně – jako zvláštnost – jakési americké žužu (marshmallow), které nad ohněm nabývalo velikost. Účast aspoň jednoho malého dítěte znamenala, že byl k dispozici nočník, který spolu s kolemtekoucí Vltavou nám umožnil ohniště bezpečně uhasit.

Ovzduší v Bohnicích je dobré, a tak přispělo k zlepšení Slávkova zdravotního stavu, a tak Slávek mohl přijmout pozvání sboru v Šumperku-Vikýřovicích ke kazatelské službě. To ovšem neznamenalo, že bychom se s Procházkovými přestali stýkat. Několikrát jsme se od nich nechali pozvat do jejich kazatelského bytu v podhůří Jeseníků a od nich i několik hezkých výletů do okolí i do hor absolvovali; jednou jsem vyšel s Radkou v krosně do kopců, zatímco Petra a Jitka trávil čas s Procházkovic dětmi a Evi si hezky popovídala s Líbou. Rád vzpomínám, že jsem jednou navečer od Procházků navštívil v Šumperku svou bývalou sympatickou studentku z lovosického gymnázia **Jiřinku Pavelkovou** a její rodinu¹². Procházkovi měli milé sousedy členy sboru **Slavoše a Jitku Jankovy** (nom. sg. Janko). Slavoš, povoláním strojevedoucí, byl universálně šikovný; pro mne bylo překvapivé setkání s jeho manželkou Jitkou, která byla sestrou mé lovosické studentky **Olgy Kindermannové** (věděl jsem o ní, že je baptistka). Jankovi měli tři dcery a celá rodina se po čase vystěhovala do Kanady.

Nezapomenutelný byl výlet celé naší rodiny na **Praděd**. Začátek i cíl byl v Koutech na Desnou. Vybrali jsme si pro výstup a sestup různé cesty, když už jsme na cestě zpět byli kus pod vrcholem, cesta končila – stavěli přečerpávací elektrárnu

¹¹ **Mirek Kaštánek** (*1947), povoláním tesař, má hodně příbuzných jak v BJB, tak v ČCE. Jeho manželka Hanka, roz. Kolátorová, pochází z kolébky baptistů od Nelahozevsí, a i ona má rodinné zázemí v obou zmíněných církvích. Mají dva syny, mladší je snad starý jako naše Jitka.

¹² roz. Čapková, manžel Martin Pavelek, oba zemědělské inženýři; dcery Veronika a Šárka, zhruba ve věku našich dětí.

Dlouhé stráně. Dost jsme se vyděsili, abychom stihli poslední spoj do Vikýřovic. Šli jsme pořádně rychle a podařilo se nám dostat se do večera k našim milým hostitelům.

V době Slávkova vikýřovického kazatelského působení jsme se vídali i v Praze. Procházkoví zde měli byt, občas měli nějaké zařizování, a snažili se volit termíny cest tak, abychom mohli společně navštívit koncert Musiky Bohemiky v pražském Planetáriu. A po večerním koncertu jsme zašli ještě v Bubnech někam posedět při víně.

Koncerty Musiky Bohemiky v planetáriu jsme měli velice rádi. Zajišťovala je Helena Holovská, moje kolegyně ze studia na MFF, která byla v planetáriu zaměstnána. V té době jsme se s ní setkávali – zmíním se o ní dále, teď bych v souvislosti s její spoluprací s Musikou Bohemikou rád jen vzpomněl na jednu úsměvnou situaci. Pro koncerty připravovala určitou atmosféru, umožněnou technickým vybavením planetária. Jednou potřebovala ilustrační snímek typicky české rybníčné krajiny. Dobře jí posloužila moje fotografie z komplexu jezer na jihovýchodním okraji Berlína.

Setkávání s Procházkovými se stalo méně častým, když Slávka zvolili kazatelem v Praze na Vinohradech. Měl pak daleko méně volného času, Líba jako manželka kazatele velkého sboru byla také více vytížena, a možná se sem promítla i skutečnost, že vinohradský sbor jako celek nám nebyl příliš blízkým, přestože jsme tam měli řadu milých přátel. Trochu mi to připomnělo, jak se omezily naše návštěvy na Jardově faře, když z Libštátu odešel do daleko lépe dosažitelných Pardubic; šlo také o přechod z malého sboru do velkého.

Slávek po nějaké době musel zas odejít do invalidního důchodu. To neznamenal nečinnost, kromě jiného byl v kontaktu s americkou misijní společností, která pořádala biblické kursy v objektu Edelweiß v Dolním Rakousku nedaleko Heiligenkreuz, jihovýchodně od Vídně. My jsme se dvou zúčastnili; bylo to ovšem až po pádu komunistické diktatury, a tak se k Edelweišu vrátím, až budu vzpomínat na náš život v prvním desetiletí po pádu komunistické diktatury.

Slávkův zdravotní stav se zhoršoval a v den svých 54. narozenin, 16.12.1998, zemřel. S Líbou jsme stále v kontaktu, avšak často se nevidáme. Roste její rodina, roste naše rodina... Martinka je lékařka, Radek podniká snad v oblasti sdělovací techniky; oba mají početné rodiny, žijí nedaleko Prahy a patří do nějaké dost vyhraněné evangelikální či charizmatické skupiny. Iva se vdala do Švýcarska.

K našemu společnému životu patřily i různé další přátelské styky. V době, kdy byly naše dcerky malé, jsme se hodně stýkali s **Vránkovými**. Karel, strojní inženýr, býval mým spolužákem ze základní školy, z paralelní třídy, a byl ředitelem odborného učiliště pražského Dopravního podniku; jeho manželka Jana, rovněž strojní inženýrka, byla odbornou pracovnící Národního technického muzea. Bydlili ve vile s Karlovými rodiči v malešické Rektorské ulici. Když jsem jezdíval do SNTL, potkával jsem se s Karlem v autobuse, povídávali jsme o lecčems, a tak jsem se zmínil i o tom, že Evinku čeká hledání místa na některém

pražském gymnáziu. Karel nabídl pomoc, jako ředitel učiliště, které mělo i studium s maturitou, a jako velice šikovný a ochotný člověk, který byl s to v různých praktických věcech být pracovníkům školských orgánů užitečný, měl dost užitečných kontaktů i zkušeností. Poradil Evince, aby přijala částečný úvazek na některé škole už před ukončením studia, a ten se našel v letenském gymnáziu Nad Štolou. Pomohl pak, když po prázdninách ředitel pro Evi místo Nad Štolou neměl a v řadě dalších situací na její profesionální dráze, včetně jejího krátkodobého zaměstnání jako vychovatelky (zabývající se ovšem tvorbou testů ke zkoušení z fyziky) a definitivního místa na Nerudově gymnáziu. S Vránkovými jsme se rádi navštěvovali, bylo o čem povídat. Měli dceru Karolinku (říkávali jí Karkulka), o dva roky starší než byla naše Jitka, a velikého novofoundlandského psa Káču. Karolinka s Jitkou a postupně i s jejími mladšími sestrami kamarádila; byla s námi dokonce asi na dvou prázdninových pobytech na chatě.

Škoda, že se Karel s Janou rozešli, a tak i naše kontakty skončily. Občas jsme se potkávali, Jana se s Karolinkou odstěhovala ke své mamince do nedaleké Hostýnské ulice. Karel už před řadou roků zemřel. Karolinka vystudovala filozofickou fakultu, holandštinu ještě s něčím. Nastěhovala se zpět do vily v Rektorské ulici, věnuje se (snad) novinářině, a to i té lokální, v rámci Prahy 10, angažuje se v místním malešickém občanském sdružení, má do péče svěřené dvě děti (prostřednictvím dejvického sboru). Potkáváme se málo, nicméně jde vždy o setkání milá.

Velice krátce před námi měli svatbu **Helenka a Petr Hrdinovi**¹³, kteří také patřivali do okruhu našich blízkých přátel. Petr byl Jardův spolužák z večerní střední školy, vyučený automechanik. Jeho biologičtí rodiče nebyli známi, možná šlo o Němku a ruského vojáka. Jeho adoptivní rodiče ho velice dobře přijali, nicméně jemu stále leželo na mysli, že o svých vlastních rodičích neví. Bydlil ve Šrobárově ulici č. 6 a udělal si známost s Helenkou Kuškovou, tehdy studentkou medicíny, která bydlila téměř naproti nim, v Písecké 2. Helenka se stala oční lékařkou, Petr našel místo učitele odborných předmětů, shodou okolností v učilišti u Karla Vránka. Nebyl s to se vyrovnat s tím, že má manželku lékařku a on má jen středoškolské zaměstnání. A tak se rozhodl při zaměstnání studovat Mechanizační fakultu Vysoké školy zemědělské. Nepodařilo se mu však studium dokončit.

Hrdinovi po svatbě bydlili v malém bytě u Petrových rodičů, což zvláště po narození syna Petra nebylo jednoduché. Když pak přibyla dvojčata, bydlili už v novostavbě v Košířích na Šmukýřce. I tam jsme někdy byli u nich na návštěvě (i s Jardou). Petrova nevyrovnaná povaha spojená s vědomím nižšího vzdělání, než jaké má Helenka byla pro společný život problémem, který vyústil v rozchod a rozvod; Petr záhy našel jinou partnerku, s níž měl také dvojčata. Helenka zůstala s

¹³ Petr nám na naší svatbě dělal řidiče. Pro svatební hosty byl autobus, avšak když jsme chtěli v úzkém kruhu navštívit v nemocnici maminku, odvezl nás tam Petr.

děti v bytě na Šmukýřce. V kontaktu jsme s ní zůstali, Evi využívala jejích odborných služeb, a po přestěhování do Prahy se její pacientkou stala i teta Bohunka.

O **Jirkovi a Zdeně Skuhrových** jsem se už zmínil v závěru kap. 5.7. Vzali se už r. 1970. Bývali jsme poměrně v blízkém kontaktu, a tak když se jim o Vánocích 1975 narodila dcera Klára, přestali jsme s tímto jménem počítat pro naše očekávané děťátko. Skuhrovi bydlili v bytě Zdeniných rodičů (ti se odstěhovali na chatu ve Štěchovicích-Masečíně) v Rumunské ulici na Vinohradech; po změnách po r. 1989 byl vinohradský dům přestavěn pro diplomatické služby a Skuhrovi dostali byt na pražském Jihozápadním Městě.

Klára dostala po dvou letech bratra Kamila. Jitka s Klárou, a pak Petra s Kamilem se sešli v matematicky orientovaných třídách na gymnáziu. I když jako rodiny jsme se pak už nescházeli, setkával jsem se se Zdenou (a někdy i s Jirkou), když jsem kazatelsky vypomáhal ve sboru v Hvozdnici, kde byla Zdena kurátorkou¹⁴. Jirka tam byl jako host, v církvi nezakotvil, avšak jak Klára, tak Kamil své místo v Církvi našli.

Z okruhu mých kolegů, či spíše kolegyň z MFF jsme řadu let byli v poměrně častém kontaktu s **Helenou Holovskou, roz. Kellnerovou**, která vystudovala učitelskou kombinaci fyzika-matematika; velice ji zajímala astronomie, již se věnovala i ve své diplomce, a po ukončení studia pracovala dlouhá léta v pražském planetáriu, kde se velice úspěšně věnovala především pořadům pro děti. S našimi holčičkami jsme je nejednou navštívili, ona pro ně byla "Helenou z planetária". Velice si oblíbila zejména Jitku. Chodívala nás navštěvovat, dokonce přijela i na chatu, kde nám ukazovala, jak šikovně vyrobit adventní věnec. V planetáriu pak organizovala kromě pravidelných vzdělávacích akcí i občasné koncerty Musiky Bohemiky, o nichž jsem se už zmínil.

Helena mi už ve škole velice imponovala tím, že jí velice záleželo na klasických morálních hodnotách: nezalhala, netaktizovala aj. V létě 1968 se mnou občas zašla do našeho strašnického evangelického kostela, nicméně tehdy nebyla věřící. Velice ráda jezdívala do východní části Jizerských hor, kde ji oslovilo misijní působení příchovického katolického kněze M. Šimáčka; stala se křesťankou, avšak mimo Příchovice do žádné křesťanské skupiny nezapadla. Svou roli sehrála i skutečnost, že jí moc záleželo na práci v planetáriu, které organizačně tvořilo s petřínskou hvězdárnou jeden celek vedený zřejmě dost nekompromisním komunistou.

V povodí Kamenice tehdy podle Helenina vyprávění působil sympatický "misijní tandem" katolík Šimáček (Příchovice) – husita Jaluška (Držkov). Snažili se rozpoznat, komu by více vyhovovala spiritualita katolická či nekatolická, a podle toho si zájemce o křesťanství vzájemně "přidělovali". S manželkou Aleše Jalušky Hanou, roz. Karešovou, jsme se setkali na Jardově libštátské instalaci;

¹⁴ Dvakrát byla také zvolena pražskou seniorátní kurátorkou

po celou svou aktivní kazatelskou dráhu působila v Rovensku pod Troskami ve sboru, který původně patřil do Jednoty bratrské a dnes je součástí Ochránovského seniorátu ČCE.

Řadu let po r. 1989 se změnilo vedení planetária, mladý ambiciózní náměstek ředitele ji, dlouholetou obětavou odbornou pracovníci, nerespektoval, pro ni planetárium ztratilo své kouzlo a po nějaké době v nekvalifikovaném zaměstnání našla místo redaktorky časopisů v Matematickém ústavu AV ČR. Naše kontakty časem slábly, Helena pozvání začínala odmítat, postupně jsme o sobě přestali vědět. Nedařilo se spojit se s ní ani mejlem, ani telefonicky. Ani se mi nepodařilo ji zastihnout doma (Nad Jezerkou 1) při procházkách se Samíkem v kočárku. Ani vizitku na zvoncích neměla. Až jednou jsem narazil na nekrolog, který napsal Dr. Jiří Grygar:

Vzpomínka na Mgr. Helenu Holovskou

Mgr. Helena Holovská se narodila jako Helena Kellnerová 23. dubna 1946 a zemřela po těžké nemoci 14. září 2015. Poslední rozloučení se zesnulou se konalo v Praze na Olšanech v pondělí 21. září za účasti nejbližší rodiny a jen několika málo astronomů, protože smutná zpráva o jejím úmrtí se příliš nerozšířila. Přitom od počátku 70. let minulého století patřila paní Holovská k nejpracovitějším lidem v tehdejší Čs. astronomické společnosti, zejména pak v její pražské pobočce.

Helena byla zaměstnána jako lektorka Pražského planetária a velmi ochotně se zapojovala do akcí, které tehdy ČAS v Praze pořádala. Od září 1972 se obětavě ujala úkolu psát na elektrickém psacím stroji čistopis příspěvků do Kosmických rozhledů, jenž se pak rozmnožoval rotaprintem.

Kromě toho se věnovala ještě obtížnější práci: Přepisu proslulých Panelových diskusí Kosmických rozhledů z magnetofonových záznamu, a po autorizaci pak tyto přepisy obohacovaly o mnohá čísla členského věstníku. V letech 1973 až 1989 tak mohli členové ČAS číst úplné záznamy ze šesti panelových diskusí.

Kosmickým rozhledům zůstala Helena Holovská věrná až do jejich popřevratového splynutí s časopisem [Říše hvězd](#), ale vztah k astronomii si uchovala i v pozdějších letech. Její zásluhy o ČAS i členský věstník, vydávaný ve složitých podmínkách, v nichž se tehdy mohly spolkové zprávy rozšiřovat, zajisté nebudou zapomenuty.

V období 2000-2012 pracovala v Matematickém ústavu Akademie věd ČR jako výkonná redaktorka mezinárodního časopisu Applications of Mathematics.

Mezi Evinčinými spolutrpiteli pod ředitelskou diktaturou Nad Štolou byla kolegyně češtinářka-němčinářka **Lad'ka Hájková** (*1958), s níž jsme se hodně sblížili a spřátelili; po dlouhou řadu let jsme se rádi navštěvovali. Rodiče měla v Pardubicích, kam jezdila; jednou jsme ji tam navštívili a zúčastnili se spolu s ní bohoslužeb v Jardově sboru. Byla a zůstala svobodná; mívala známost s chlapcem, který zemřel. Hodně se pak sblížila s ing. arch. Pavlem Naumanem (1937-2012), přezdívaným *Móra*, synem autora známých Pohádek o mašinkách. P.N. byl ženatý, avšak s manželkou a dcerou nežil. Byl signatářem Charty 77 a spoluzakladatelem Hnutí za občanskou svobodu. My jsme ho přijímali dost "s odstupem". Byl silný a poměrně bezohledný kuřák (u nás sice nekouřil, ale záhy Lad'ku přestal k nám na návštěvy doprovázet, což nám vůbec nepřišlo líto). Že nám vnitřně nebyl blízký, naznačuje i to, že v roce 1990 byl zvolen prvním předsedou Společnosti pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí a v roce 1993

vlastnoručně v místě, kde sloup stával, zasadil do dlažby základní kámen pro jeho obnovu.¹⁵

Lad'ka z letenského gymnázia odešla učit do Ruzyně na vojenské gymnázium, kde jí slíbili byt. Po r. 1989 se jí podařilo uchytit se na Filozofické fakultě UK. Na setkání s Lad'kou, ať už u nás, v její dvougarsoniére na sídlišti v Řepích či při procházkách a posezeních, moc rádi vzpomínáme. Někdy v polovině druhého desetiletí kontakty se začaly ztrácet, ona se stávala nedosažitelnou. V létě 2015 Evi přijala její telefonní hovor, když jsme prohlíželi muzeum v Narbonne. Pak už byly všechny pokusy o kontakt marné. Nešlo dovolat se jí mobilem, nebyla dosažitelná mejlem, na pražské adrese se nezdržovala a selhal i pokus se o ní něco dovědět pomocí tehdy aktuálních uživatelů bytu. Když ovdověl, tak se její tatínek přestěhoval; jeho novou adresu jsme neznali.¹⁶ A tak ani nevíme ani, zda žije. Je to smutný konec hezkého přátelství.

Když jsem r. 1977 nastoupil do ÚVTD, sešel jsem se tam jako se spolupracovníkem s kolegou ze studia **Martinem** (Mít'ou) **Frišem**. Mít'a patřil mezi nejlepší studenty v ročníku, od 3. ročníku byl přijat na obor *matematická analýza*, byl pak vybrán na studijní pobyt v Poznani; od té doby jsme se na fakultě neviděli. Po milém setkání na pracovišti¹⁷ jsme se začali navštěvovat, my jsme tehdy bydlili v Tejnické, Mít'a s maminkou v malém bytě Srbínské ve Starých Strašnicích. Vzájemná setkání bývala velice podnětná a obohacující; Mít'a se ovšem nikdy u nás nezdržel moc dlouho a vždy si hned u branky zapaloval cigaretu. Mít'ův pokoj byl plný knih, v policích, na stole, na podlaze. Kdykoli na některou z nich přišla řeč, najisto pro ni sáhl. Z ÚVTD přešel programovat do Ředitelství silnic a dálnic. Ve volných chvílích se věnoval především kvantitativní analýze českého jazyka; používal k tomu nejdříve předchůdce osobních počítačů Atari, časem pak přešel na PC. Už nevím, kterému z těchto počítačů dal úplně jasnovidcky jméno Helenka, když pak na poslední téměř tři desetiletí se živá Helenka stala součástí jeho života

Mít'ův vztah ke křesťanství či obecně k náboženství se měnil. Ještě před odchodem do Poznaně byl P. Jiřím Reinsbergem pokřtěn v Týnském chrámu. Když jsme se spolu začali scházet, stál nějakou dobu na pozici jakéhosi odideologizovaného marxismu. Později se stal "sympatizantem křesťanství". Šlo o

¹⁵ Pavel Nauman byl hodně originální. Naznačují to i jeho navštívenky, na nichž měl svou střešovickou adresu, na níž celý život bydlel, uvedenou jako přechodně bydliště; jako trvalé bydliště tam měl uveden jeden konkrétní hrob na hřbitově ve Svatém Janu pod Skalou.

¹⁶ Googlem jsem našel několik prací studentů FF UK, které vedla. Nic dalšího, žádné údaje o ní. Hájková je příliš časté jméno.

¹⁷ Mít'a po ukončení studia v Nizozemí zůstal a pracoval jako redaktor v North Holland Publishing Co.; jeho bratři žili v USA a v Austrálii. Když prezident Husák vyhlásil časově omezenou amnestii pro ty, kdo po r. 1968 zůstali v cizině, Mít'a se za starou maminkou vrátil. V souladu s amnestií skutečně trestně stíhán nebyl, nicméně nemohl sehnat zaměstnání (v Československu, odkud se ozývaly nářky, že "nejsou lidi"). Nakonec je získal v ÚVTD, kde jeho bezprostředním nadřízeným byl Dr. Jiří Fiala, s nímž při kuřáckých chvílích na chodbě rozvíjeli různé zajímavé a hluboké matematické či filozofické problémy.

projevy hlubokého hledání, žel, někdy ovlivněné některými negativními zkušenostmi ze setkání s "reprezentanty křesťanství".

Ze Slovníku české literatury po roce 1945

Martin FRIŠ: * 11. 7. 1946, Praha, † 9. 2. 2020, Praha; prozaik

Otec **Oldřich Friš** (1903–1955), indolog, byl profesorem orientalistiky na Filozofické fakultě UK a překladatel ze sanskrtu (např. Védské hymny). – Po maturitě (1964) studoval Martin Friš do roku 1968 na Matematicko-fyzikální fakultě UK, pak pokračoval ve studiu na univerzitě v Amsterdamu (abs. 1973). V letech 1973–1988 pracoval v Ústředí výpočetní techniky dopravy jako programátor, v letech 1988–2007 ve stejné profesi na Ředitelství silnic a dálnic. V roce 2005 obhájil disertační práci Sémantické třídy a Mandelbrotův zákon a získal titul Ph.D. na Matematicko-fyzikální fakultě UK. Žil v Praze.

Před knižním vydání jeho jediné knihy vyšly dvě časopisecké ukázky ve Tváři (1964) a Sešitech pro mladou literaturu (1966). V roce 1992 byl v Literárních novinách publikován výbor z Frišových básní Pozlacená hvězda (Fragmenty) /zde/. Nebeletristické příspěvky příležitostně publikoval v časopisech Tvar a Slovo a slovesnost.

Jediná kniha Martina Friše *Svědectví o deštivém odpoledni ztráveném v čekání* bývá přiřazována k linii experimentálních próz v české literatuře šedesátých let; nejbliže má k textům Věry Linhartové (zvláště k souboru *Dům daleko*) či k tvorbě Milana Nápravníka. Jedním ze základních konstitutivních rysů Frišovy prózy je uvolnění gramatických vazeb a pravidel ve prospěch maximálního osvobození výrazu a možnosti složité hry souvislostí a významů. Dynamika textu často pramení z toho, že odstraněním interpunkce se jedno slovo zapojuje do různých vazeb a mnohokrát je tak zároveň použito ve svém doslovném i přeneseném významu. Próza je rozčleněna do sledu krátkých textových útvarů, které představují spíše jen útržky z různých textů, úvah, vzpomínek, myšlenkových či imaginativních procesů. Mnohé z fragmentů díky výrazné lyrizaci a rytmizaci inklinují k žánru básně v próze. Řada motivů má metaforický nebo symbolický význam; frekventované je sémantické ozvlášťování motivů biblických. Objevují se též metatextové úvahy o možnostech psaní prózy a žánrové klasifikaci předkládaného textu. Svědeckví je text výrazně intelektualizovaný, do výstavby významové roviny vstupuje řada kulturních a literárních aluzí. Patrná je také volná souvislost s poetikou surrealistických textů, např. ve stírání hranic mezi snem a skutečností. Vypravěč zaštiťuje svůj způsob vyprávění touhou po svobodě a po osvobození od myšlenkových schémat a předsudků; za negativistickými vyjádřeními je patrná nakonec marná snaha o přiblížení se druhému.

Mít'a se nikdy neoženil. Koncem r. 1990 v Klubu duševního zdraví na přednášce určené lidem s psychickými problémy se seznámil s **Helenkou Vávrovou** (*1960); počátkem r. 1991 se zasnoubili, avšak nikdy se nevzali. Helenka byla v invalidním důchodu a velice ráda a nadšeně vyšívala a vyráběla určitý svůj druh bižuterie ("motýly"). Úplně jiný svět než Mít'ův, ale měli se velice rádi a jeden druhého s láskou a úctou přijímali. Mít'a se pohyboval v matematickém světě, a využil i příležitost zúčastnit se přednášky prof. B. Mandelbrota. Helenka tam byla s ním a dodatečně pak paní profesorové poslala svou výšivku. – Po úmrtí Mít'ovy maminky se Helenka k němu do Srbínské ulice nastěhovala, nicméně zčásti pobývala i u maminky na Barrandově. Naše vzájemné návštěvy získaly nový ráz; ztratily intelektuální náboj, ale přátelská vzájemnost se možná ještě posílila. Po našem odstěhování do Malešic se setkávání uskutečňovalo jen v Srbínské ulici; pohled z našeho 7. patra nedělal Helence psychicky dobře.

Střídání společného života s Helenkou s dny, kdy byl v Srbínské sám, Mít'a využil k intenzivnímu studiu, takže – už snad jako důchodce – vytvořil a obhájil na MFF

práci z kvantitativní lingvistiky a po požadovaných zkouškách¹⁸ získal titul Ph. D. S takovýmto elánem jsem se setkal mezi našimi vrstevníky ještě jen u kolegy Tomáše Zeithammera z VŠE a i Zdeňka Horáka u nás ve sboru.

Helenka trávila občas delší dobu v bohnické psychiatrické léčebně. To býval Martin sám, s klidem k tvoření, ale také v případě potřeby bez pomoci. Příliš pozdní pomoc po jednom kolapsu způsobila, že zůstal upoutaný na lůžko. Několik měsíců byl v léčebně dlouhodobě nemocných v Chitussiho ulici v Bubenči, než byl přijat jako ležící klient do domova důchodců Slunečnice v Bohnicích. Byt v Srbské prodali, Helenka se odstěhovala k mamince na Barrandov (ta však záhy odešla bydlet do domova důchodců v Ďáblicích), odkud to bylo za Mít'ou hodně daleko. Helenku pak jednou srazilo auto, byla dlouho v nemocnici a stále může chodit jen krátké úseky, a to s obtížemi. Její životní optimismus ji neopustil, oba si často telefonovali; vzájemná láska je sílila i za vzniklých obtížných podmínek. A je obdivuhodné, jak statečně Helenka přijala Mít'ovu smrt v únoru 2020. Spoustu věcí zařídila a teď žije v domově důchodců v Krásné Lípě.

Helenka s Mít'ou společně prožívali určité duchovní hledání. Chodívali na katecheze na jednu katolickou faru, kde se však setkali s určitou necitlivostí pro jejich specifickou situaci, a tak tato etapa hledání skončila. Helenka má v příbuzenstvu dva evangelické faráře – Tomáše Matějovského a jeho dceru Bětku Hatajovou – a snad jsme k tomu přispěli i my, že se při hledání orientovala k naší církvi. R. 2019 požádala Bětku Hatajovou o křest a mne o kmetrovství. Pokřtěna byla doma na podzim; Mít'a jako nepohyblivý klient domova důchodců se zúčastnit nemohl.

Řada milých přátelských kontaktů ze sedmdesátých či osmdesátých let trvá dodnes, takže je otázka, zda by vůbec patřily do Pamětí. Na hledání odpovědi mám čas do doby, kdy bych psal o současnosti. A tak při psaní těchto řádek sice vzpomínám na milé přátele **Dani a Járu Slugovy, Janu a Pepu Krásovy, Evu a Roberta Poncovy, na Libušku, Jardu a Lenku Kurzveilovy, na Magdu Saxlovou...** a spolu s Evi se těším z jejich přátelství, ale zatím je ponechávám mimo tyto své *Paměti*. Jsem Pánu Bohu vděčný za přátele a vůbec za všechny milé lidi, které mi postavil do cesty.

Na závěr této kapitoly bych se rád zmínil ještě o jiném setkávání. **Paní učitelka Běhounková** v někdy v polovině osmdesátých let se zmínila, že by se ráda setkala s naší třídou, že jsem byl její první třída, kterou učila celých pět let (já jsem ovšem patřil k té čtvrtině třídy, která tam přišla až na poslední dva roky prvního stupně). Sraz jsem se snažil organizovat, ale velice mi přišlo vhod, že se toho ujala Radka Školníková (Ničová) a Růžena Buschová (Kratochvílová). V roce 1986 se setkání s hostivařské Rybářské baště uskutečnilo. Bylo to 28 let po ukončení základní školy, což se sice za žádné "kulaté" výročí nepovažuje, já však v 28 vidím

¹⁸ Paradoxně on, který dělal redaktora anglicky psané odborné literatury, měl problémy s angličtinou, šlo např. o plurály latinských femininních biologických termínů!

především dokonalé číslo, a – protože nepředpokládám, že by se podobné setkání v roce 2454 mohlo uskutečnit (1958 + 496; 496 je nejbližší další dokonalé číslo), tak si času, kdy jsme se i s paní učitelkou setkali, velice cením. Vytvořili jsme pak (hlavně díky Radce a Růženě) tradici **každoročních třídních srazů**, kterou nám však r. 2020 koronavirus přerušil. K milým setkáním s některými z bývalých spolužáků či spolužaček bych se rád vrátil, až budu vzpomínat na dobu po pádu komunismu.

15.5.21